

Людмила Дем'янюк,

канд. іст. наук,

старш. наук. співробітник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

**СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК
(За матеріалами зарубіжних фахових видань)**

У статті розглянуто основні напрями інформаційно-комунікаційної діяльності зарубіжних наукових бібліотек та бібліотечно-інформаційних центрів, висвітлені у зарубіжних періодичних виданнях.

Ключові слова: бібліотечні інновації, інформаційно-комунікаційна діяльність бібліотек, суспільство знань, зарубіжний досвід, корпоративна співпраця бібліотек, бібліотечні консорціуми, інтеграція ресурсів.

В сучасних умовах на перший план у діяльності наукової бібліотеки виходить забезпечення необмеженого, вільного доступу як до національних, так і до світових інформаційних ресурсів. Основне завдання наукової бібліотеки сьогодні – подальше вдосконалення традиційних та запровадження нових форм і методів роботи, насамперед, сучасних технологій, спрямованих на поліпшення якості обслуговування усіх категорій користувачів. Сучасне інформаційне суспільство висуває на перший план комунікаційний компонент, який стає невід'ємним складником усіх форм суспільної взаємодії. Комунікація – предмет дослідження багатьох наук, зокрема соціології, філософії, психології, політології, культурології та ін. В останні роки комунікація стає предметом дослідження і бібліотечної науки.

Як зазначає професор Г. В. Шемаєва, «активні професійні комунікації сприяють ініціюванню впровадження інновацій в інформаційно-бібліотечну діяльність, обміну інформацією про нові ідеї, підходи, теоретичні засади оновлення бібліотечної сфери діяльності та практичну реалізацію в умовах динамічних змін розвитку суспільства. За допомогою різних форм професійних комунікацій (конференції, з'їзди, комісії, стажування, тренінги, публікації в періодичних виданнях, звіти, дисертації тощо) формуються нові документи і стандарти міжнародного рівня, що

суттєво впливають на вироблення принципів розвитку бібліотечної діяльності. Від посилення професійних комунікацій бібліотечних фахівців залежить формування напрямів розвитку бібліотек в умовах нової соціально-комунікаційної реальності» [4].

У сучасних українських реаліях особливої значущості набувають питання організації інформаційно-комунікаційної діяльності, розроблення та упровадження інформаційно-комунікаційних технологій у практичну діяльність зарубіжних бібліотек. Вивчення та узагальнення сучасних світових тенденцій в організації інформаційно-комунікаційної діяльності зарубіжними науковими бібліотеками сприятиме оновленню вітчизняної бібліотечної галузі відповідно до кращих світових зразків; забезпечить розширення співпраці провідних українських книгозбірень з зарубіжними бібліотечно-інформаційними установами у сфері розвитку та використання інтегрованого бібліотечного інформаційного ресурсу, інформаційних і телекомунікаційних послуг.

Провідні зарубіжні бібліотеки, – наголошує Т. В. Добко, – закріпили свої позиції в галузі інформаційного обслуговування політичних, економічних, соціокультурних потреб держави та бізнесу як у національному, так і у світовому масштабі завдяки організації знань, впровадженню ефективних програм і пошукових систем у національних і світових інформаційних мережах, а Україна поки ще не завоювала лідерські позиції в цих питаннях. Бібліотеки України не можуть не брати до уваги нову інформаційну ситуацію, що склалася у світі [1].

У рамках НДР «Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек як фактор розвитку суспільства знань» відділ міжнародної інформації та зарубіжних зв'язків НБУВ у процесі формування джерельної бази дослідження вивчав досвід та сучасні тенденції розвитку інформаційно-комунікаційної діяльності зарубіжних бібліотечних установ, авторитетних міжнародних організацій за публікаціями зарубіжних фахових видань. Варто зазначити, що спектр проблем, порушених іноземними фахівцями, достатньо великий, але опрацювання джерельної бази дало змогу виокремити основні напрями інформаційно-комунікаційної діяльності зарубіжних бібліотечних установ, проте засвідчено, що цілісного дослідження інформаційно-комунікаційної діяльності бібліотек ще не відбулося.

Нині увага зарубіжних науковців зосереджена на базових питаннях бібліотечної галузі, зокрема на створенні, накопиченні, обробці,

систематизації та наданні інформаційних ресурсів. Водночас ці питання висвітлюються у новому баченні – розгляді бібліотеки як центру (осі) знань, мультимедійного конгломерату, однієї зі складових ланок інформаційно-комунікативної інфраструктури. Базовою моделлю сучасної бібліотеки виступає сьогодні тріада – інформація, культура, соціальні комунікації. Поліфункціональність бібліотеки в епоху електронної інформації зростає, але майбутнє бібліотечної справи багато в чому залежатиме від того, наскільки ефективним буде управління стрімко наростаючими інформаційними ресурсами людства. З цієї точки зору, бібліотеки стають не тільки об'єктами інформатизації, а й активними суб'єктами цього процесу. На думку фахівців, основними напрямками діяльності наукових бібліотек на нинішньому етапі суспільного розвитку є: оцифрування фондів, інтеграція бібліотек, корпоративна взаємодія бібліотек, кадрова політика.

Іноземні дослідники акцентують свою увагу насамперед на інформаційно-комунікаційних аспектах діяльності сучасних бібліотек, на проблемах організації ефективного доступу до інформаційних ресурсів, розширенні спектра їх послуг, упровадженні інноваційних форм обслуговування відвідувачів.

Американський науковець М. Біраугел у своїй статті «Управління бібліотечними інноваціями за допомогою методу «Lean startup»¹ зазначає: «Бібліотеки повинні використовувати метод «Lean startup» для розроблення, управління та запуску радикально інноваційних послуг або продуктів. Адже досить часто вони не мають потрібної структури управління, щоб впоратися з проблемами під час реалізації радикальних нововведень». Тому вчений пропонує спосіб управління інноваціями, який істотно відрізняється від традиційних інструментів управління. Адже він дає змогу усувати причини і бар'єри, які гальмують інновації в бібліотеках [10].

Нідерландські вчені Г. Балк, Е. Квант, К. Невдекер у статті «Що визначає інноваційну роботу? Інноваційний досвід Національної бібліотеки Нідерландів» («What makes innovation work? Innovation practice in the National Library of the Netherlands»), аналізуючи інноваційну діяльність головної книгозбірні країни (Королівської бібліотеки Нідерландів), зосереджуються на нещодавно створеному Делфер порталі, що надає

¹ Метод «Lean startup», або ж метод «економічного стартапа», започаткований Ериком Рисом у 2011 р.

доступ до 30 млн сторінок оцифрованої голландської спадщини, та на розвитку у бібліотеці ResearchLab, що слугує внутрішнім і зовнішнім користувачам платформою для досліджень. Науковці виокремлюють низку чинників, які визначають інноваційний потенціал бібліотеки, згрупований у 4 теми: лідерство і культура, знання і організаційне навчання, спроможність до співпраці та організаційне проектування (дизайн). Саме завдяки цим складникам можна досягти відчутних зрушень у галузі інновацій в національних бібліотеках. Нарешті, необхідно більш системно зайнятися розвитком Національної електронної бібліотеки Нідерландів, інтеграцією послуг публічних бібліотек у Королівську бібліотеку Нідерландів. Це в найближчому майбутньому і визначатиме бібліотечний ландшафт Нідерландів, його комунікацію [9].

Питання бібліотечних інновацій торкається і австралійська вчена А. Гіфорд у своїй статті «Аналізуючи зміни: інновації для невеликих бібліотек». Дослідниця вказує на складність роботи невеликих бібліотек у контексті інформаційних змін та наголошує на необхідності впровадження інновацій. Наприклад, відродження і оновлення книгозбірні австралійської фундації «Australian Drug Foundation» вона повністю пов'язує з переглядом основного спрямування фонду, поліпшенням надання послуг, налагодженням командної роботи під час реалізації своїх планів. Саме завдяки оновленню інформаційних послуг, наголошує А. Гіфорд, бібліотека перетворилася з традиційної бібліотечної служби у потужний і, що головне, у доступний інтернет-ресурс. Співробітники бібліотеки почали залучатися до набагато ширших організаційних заходів. Автор відмічає зміни не тільки в бібліотечному обслуговуванні, але й у ставленні персоналу до роботи. Тобто в процесі трансформації, оновлення, зі зміною позиціонування бібліотеки змінюється і статус бібліотекаря. Бібліотекар постає в якості досвідченого менеджера бібліотечно-інформаційного обслуговування, що володіє комунікативними засобами та формами доступу до інформації, її оброблення, наданні її користувачеві, поширення її з використанням новітніх інформаційних технологій [15].

Правильний вибір напрямів інформаційно-комунікаційної діяльності, а отже успішна реалізація сучасної бібліотечної політики, на думку німецьких вчених, великою мірою залежить від розроблення стратегічних планів та орієнтирів інноваційної діяльності установи. Так, у статті «Інновація як стратегічний вибір Національної бібліотеки Німеччини»

(«Innovation as a strategic choice at the Deutsche Nationalbibliothek») Р. Алтенхонер, У. Юнгер, У. Швенс акцентують увагу на розробленні планів стратегічного розвитку бібліотек та систематичних підходів до їх реалізації. Власне, вчені розкривають досвід Національної бібліотеки Німеччини з організації інноваційної роботи відповідно до стратегічного плану на 2013–2016 рр. До стратегічних пріоритетів тут віднесено: значне збільшення в колекції частки цифрових та веб-ресурсів; розроблення та упровадження автоматизованих процесів каталогізації, нарощування потужностей в оцифруванні та створенні інфраструктури для довгострокового збереження цифрового контенту. Особливу увагу у головній книгозбірні країни приділяється формуванню Німецької цифрової бібліотеки, яка після вісімнадцяти місяців пілотного етапу в 2014 р. вийшла он-лайн [7].

Як зазначає Goethe-Institut в Україні, «демократизація знання та залучення якомога більшої кількості громадян до культурного життя – це головне покликання Німецької цифрової бібліотеки (DDB). У рамках цього проекту діє безкоштовний доступ до цифрових фондів з 30 тис. національних культурних і наукових установ. Книги, твори мистецтва, пам'ятники, виставки, ноти, музика, фотографії та фільми – усе це можна знайти на центральному порталі. Так Німецька цифрова бібліотека реалізує визначено мету – надати вільний доступ до культурної пам'яті нації» [3].

Національна бібліотека Німеччини спільно з іншими установами культури створила експертну бібліотечну мережу NESTOR для розроблення методик і рекомендацій щодо збереження цифрової спадщини та навчання працівників бібліотек. Інший її проект KOPAL (Co-operative Development of a Long-Term Digital Information Archive), цілком і повністю орієнтований на розроблення цифрового інформаційного архіву для довготривалого зберігання електронних документів зі збереженням всіх функцій повноцінного доступу до них у майбутньому [5]. Для того щоб адаптуватися до нових вимог користувачів (у першу чергу вчених-дослідників), бібліотекам довелося найняти бізнес-аналітиків і співробітників з академічною освітою для цифрової підтримки їх науково-дослідної діяльності. Адже електронні бібліотечні системи вимагають висококваліфікованих адміністраторів і розробників сховищ метаданих, а також фахівців з авторського права. Вчені зазначають, що сучасні німецькі бібліотеки зіштовхуються з необхідністю створення віртуальних команд з науково-дослідними відділеннями і центрами оцифрування як на

місцевому, так і на глобальному рівнях, вони мають стати невід'ємною частиною глобальної електронної інфраструктури для дослідження [16].

Значно осучаснює традиційні форми роботи бібліотек їх технічне переоснащення. На сьогодні абсолютна більшість бібліотек вже володіє певним потенціалом у галузі інформаційно-комп'ютерних технологій. У першу чергу, комп'ютерна техніка використовується ними для якісного вирішення завдань бібліотечних процесів. У цих умовах вкрай важливо подбати про створення веб-сайтів бібліотек, які не мають на сьогоднішній день своїх представництв у мережі Інтернет, а також виробити чітку стратегію роботи в нових умовах.

На важливості обрання правильної стратегії наголошується й у публікаціях іранських вчених. Директор Національної бібліотеки та архіву Ісламської Республіки Іран Есхак Салахі Коджор переконаний, що реалізація пріоритетів розвитку установи повинна обов'язково передбачати розроблення спеціального стратегічного плану, котрий визначав би цілі, головні завдання та принципи діяльності бібліотеки, а також механізми їх реалізації та очікувані результати. У головній книгозбірні країни першим кроком на цьому шляху стало ухвалення Стратегічної програми на 2012–2025 рр. з метою визначення головних напрямів діяльності Бібліотеки на найближче десятиліття. Що характерно, її конкретизацією мають виступати щорічні стратегічні плани. Один з них, зокрема на 2013 р. під назвою «Перетворення НБА ІРІ на національний «хаб» знання», ґрунтувався на «чотирьох стовпах»:

- ✓ запровадження протоколів та національних стандартів, орієнтованих на розвиток мережі знання;
- ✓ розвиток віртуальної інфраструктури для розвитку мережі знання;
- ✓ нарощування стратегічного партнерства для формування мережі знання;
- ✓ піднесення якості бібліотечних послуг на рівні мережі.

Планом передбачалося перетворення Бібліотеки у так званий «хаб» – центр, вісь знання [19].

Китайські бібліотекознавці також активно обговорюють нинішній стан бібліотечної справи в країні. Так, Х. Йонгджін у статті «Інноваційні послуги в Національній бібліотеці Китаю» («Innovative services in the National Library of China») зазначає, що в останні роки бібліотечна справа в Китаї зіткнулася як з новими можливостями, так і новими викликами. І все це зумовлено

безпрецедентними змінами у політичній, економічній, соціальній та технічній сферах китайського суспільства. Для того, щоб йти в ногу з цими змінами, діяльність Національної бібліотеки Китаю максимально спрямована на впровадження інноватики. Її фахівці активно виступають за розвиток електронних бібліотек, соціального виховання, охорони та збереження культурної спадщини та інтеграції і відображення бібліотечних ресурсів. У Національній бібліотеці Китаю останнім часом були реалізовані модерні проекти, серед яких «Digital Library Promotion Project», «Chinese Memoгу». Зовсім недавно запрацював Національний музей класичних колекцій для сприяння поширення читання. Всі ці зусилля дають відчутні, позитивні результати [23].

Дедалі більше зарубіжних науковців зосереджують свою увагу на інформаційно-комунікаційній складовій діяльності бібліотек. Цей чинник розглядається як один з головних у розвитку суспільства знань. У даному контексті зазначається, що поява Інтернету спричинила динамічну модернізацію інфраструктури та наукової комунікації. Надійним підґрунтям реалізації нових форм наукових комунікацій стали роботи з семантичного структурування контенту наукових електронних бібліотек. Йдеться про напрацювання російських науковців М. Р. Когаловського, С. І. Парінова, які досліджують питання роботи електронної бібліотеки Соціонет, яка уможлиблює декларацію семантичних зв'язків на основі підтримуваної таксономії зв'язків в онлайн-режимі. Як з'ясувалося, завдяки семантичним зв'язкам можуть декларуватися різноманітні наукові відносини між представленими в електронній бібліотеці інформаційними об'єктами, що містяться в ній. Наприклад, між персонами і публікаціями, між публікаціями, між організаціями і персонами тощо. Семантика відносин, що встановлюються, визначається на основі онтології зв'язків, яка підтримується в електронній бібліотеці [2].

Корейський науковець Йонджі Нох у своїх публікаціях відстоює модель «Бібліотека 4.0» (Library 4.0), яка на його думку найбільше відповідатиме майбутнім реаліям суспільного життя. Проаналізувавши дослідження, пов'язані з інформаційними технологіями в бібліотеках, вивчивши передові інформаційні технології, що застосовуватимуться у бібліотеці наступного покоління, він дійшов висновку, що поняття і модель бібліотеки 4.0 може бути адаптована до будь-якого виду бібліотеки і є найбільш вдалим варіантом бібліотечного обслуговування наступного покоління [18].

Найбільш обговорюваними у зарубіжних наукових виданнях останніх років є питання: а) корпоративної взаємодії бібліотек; б) створення консорціумів; в) забезпечення інтеграції фондів. Зокрема, цих питань торкаються американські вчені Дж. Маковек, Д. Бекон, С. Ван де Хуген, Д. Перот та інші. Так, Дж. Маковек у своїй статті «Консорціум та наступне покоління інтегрованих бібліотечних систем» веде мову про необхідність використання загальних інтегрованих бібліотечних систем (ІБС) наступного покоління в межах бібліотечних консорціумів, висловлює цілком слушні міркування щодо рентабельності, ефективності консорціумів наукових бібліотек. Разом з тим, автор наголошує на необхідності враховувати такі чинники, як вартість, безпека, масштабність і продуктивність при виборі системи ІБС [17].

Досвід функціонування бібліотечних консорціумів у Китаї узагальнює китайський вчений К. Фанг. Він переконливо доводить переваги їх діяльності. Водночас зазначає, що порівняно з розвинутими країнами, у роботі даного об'єднання існує великий розрив в обміні інформацією та наданням послуг. Тим не менш, співпраця і організація бібліотечних консорціумів є правильною стратегією розвитку [12].

Кращі зразки сучасних форм роботи Національної бібліотеки Румунії подані у науковій розвідці Є. Тірзіман. Вчена висвітлює інноваційну діяльність книгозбірні, зокрема згадано проект «CASIDRO» – каталог інформації та документації румунських інституцій. Цей інформаційний продукт був створений Національною бібліотекою Румунії спільно з публічними, університетськими та спеціальними бібліотеками. «CASIDRO» надає користувачам вільний доступ до інформації про вітчизняні бібліотеки: їх розташування, адреси, контактні дані, веб-сторінки і робочі години, відомості про їх колекції, каталоги та бази даних і спосіб доступу до них у режимі он-лайн. Ця база даних постійно оновлюється. Вона розглядається як важлива послуга, що покликана промотувати румунські бібліотеки [20].

У статті американських фахівців Д. Бекона та Дж. Маковека «Між-консорціумна співпраця з загальних ресурсів: Мобіус (MOBIUS) [6] та Проспектор (Prospector)² [22] розглядаються питання бібліотечної

Колорадо і Вайомінг. Мобіус співпрацює з Альянсом Колорадо, надаючи доступ усіх членів Мобіуса до одиниць зберігання бібліотек Альянсу Колорадо.

співпраці та інтернет-взаємодії на рівні консорціумів. Автори акцентують увагу на спільному використанні ресурсів тимчасової мережі за допомогою каталогізаційної програми INN-Reach, яка у свій час розроблювалася для консорціуму OhioLink. Детальна інформація представлена на Мобіус і Проспектом; INN-Reach системи призначені для забезпечення пошуку і патрон-ініційованого запиту відповідних регіонів Міссурі, Колорадо, Вайомінг [8].

Дослідники не обходять своєю увагою і досвід корпоративної співпраці бібліотек Нової Шотландії. Співпраця різнотипних бібліотек надає унікальну можливість для вивчення потенціалу різних бібліотек, які працюють разом, щоб забезпечити найкращий сервіс для кожного члена громади. Стаття шотландських фахівців С. Ван ден Хугена, Д. Перота є, по суті, детальним звітом про мультитипну бібліотечну ініціативу, висунуту усіма громадськими та освітянськими бібліотеками країни. Автори наголошують на перевагах пілотної програми «BARA» («Borrow Anywhere, Return Anywhere»), що перекладається як «Бери будь-де та повертай де-небудь». Вона стартувала 2009 р. у низці регіонів Нової Шотландії і функціонує для жителів тих територій. Відповідно до умов, кожен громадянин, котрому виповнилось 18 років, може, отримавши читацький квиток, у будь-якій бібліотеці Нової Шотландії, задіяній у проєкті «BARA», брати і повертати книги у будь-які книгозбірні. Що характерно, дана послуга є безоплатною [21].

Питання бібліотечних консорціумів активно розроблюється філіппінськими бібліотекознавцями. Так, Анна Марія Баленбін Фреснідо і Джозеф Мармол Йап досліджують консорціуми. Результати їх роботи показали, що роль консорціумів академічних бібліотек у інноваційному розвитку наукових бібліотек має вирішальне значення, особливо в піднесенні професійного рівня персоналу та спільного використання ресурсів [14].

За допомогою цифрових комунікацій бібліотеки розміщують власні інформаційні ресурси та організують обслуговування користувачів через Інтернет. Із власних ресурсів, що створюються працівниками бібліотек, варто виділити електронні каталоги та бази даних, довідники, повні тексти оцифрованих документів. Слід зазначити, що більшість

Колорадо і Вайомінг. Мобіус співпрацює з Альянсом Колорадо, надаючи доступ усіх членів Мобіуса до одиниць зберігання бібліотек Альянсу Колорадо.

бібліотек світу вже освоїли процеси довготермінового зберігання та оперативного доступу до інформаційних масивів з Інтернету, формуючи власні проєкти архівування. Серед них бібліотеки США, Великої Британії, Фінляндії, Німеччини, Нідерландів, Австралії, Ісламської Республіки Іран та ін.

Італійські науковці Д. Кастеллі, П. Мангхі, К. Санос у статті «Уявлення щодо наукової комунікаційної інфраструктури: налагодження мостів науково-дослідних електронних бібліотек і наукових центрів даних» зазначають, що «основи сучасної наукової комунікації становлять центри обробки даних та наукові електронні бібліотеки». Вчені наголошують на важливій ролі цих структур у налагодженні взаємозв'язків між «науковими комунікаційними інфраструктурами». Основна мета цих інфраструктур – полегшення взаємодії між центрами обробки даних і науковими електронними бібліотеками; надання послуг, які дають змогу спростити реалізацію великого різноманіття сучасних наукових моделей зв'язку. Вчені оперують поняттям «глобальна наукова інформаційна інфраструктура» (global scientific communication infrastructure) [11].

Данський вчений Н. Фінеман у своїй розвідці «Наукові бібліотеки та Інтернет: до питання трансформативної динаміки між інституціями і цифровими медіа», намагається внести ясність у розуміння деяких складних аспектів відносин між науковими бібліотеками та засобами масової інформації, системами виробництва знання. Автор наводить аргументи щодо необхідності аналізу етапів концептуального розвитку цифрових засобів масової інформації та етапів оцифрування бібліотечних функцій. Адже історичний підхід дає змогу робити реальні прогнози щодо майбутнього наукових бібліотек. Цифрові засоби масової інформації мають революційний руйнівний потенціал, але все залежить від шляху, який проходить цей модифікуючий компонент в історичному розвитку. Це проявляється на різних стадіях розвитку взаємозв'язків оцифрування, цифрових медіа та наукових бібліотек. Сьогодні ці взаємозв'язки у своєму розвитку досягли рівня, коли всім установам, що займаються обробкою знань, доводиться переглядати, переосмислювати самих себе. Наукові бібліотеки поступово включаються у нові «дослідницькі інфраструктури», вибудовані навколо різних матеріалів, даних, і кожна з них може спеціалізуватися за відповідними критеріями. Автор статті демонструє нові підходи до теоретичного і концептуального розуміння взаємозв'язку між цифровими медіа та розвитком наукових бібліотек [13].

Висновки

Аналіз зарубіжних публікацій показав, що з метою якісної оптимізації та реалізації інформаційно-комунікаційної діяльності науковим бібліотекам необхідно зосередити увагу на таких питаннях: перезавантаження бібліотечної освіти; підвищення рівня інформаційної культури користувачів; модернізація і зміцнення матеріально-технічної бази бібліотеки; розвиток бібліотечно-бібліографічних процесів на основі використання інформаційних технологій, сучасних комп'ютерних та інших технічних засобів; удосконалення структури і методів управління науковою бібліотекою; піднесення рівня науково-методичного забезпечення всіх напрямів діяльності наукової бібліотеки.

Основними стратегічними напрямками діяльності наукової бібліотеками у сучасних умовах є: формування єдиного (цілісного) інформаційного простору вирішення на якісно новому рівні завдань бібліотечного обслуговування; надання суб'єктам інформаційного суспільства сучасних високоякісних інформаційних та комунікаційних послуг; інтеграція наукової бібліотеки у глобальну світову інформаційну інфраструктуру. Взаємодія бібліотечно-інформаційних установ, оптимізація їх співпраці з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій має сприяти піднесенню рівня інформаційно-комунікаційної діяльності бібліотек як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Майбутнє бібліотечної галузі України, якість інформаційно-бібліотечного обслуговування, повнота інформаційних ресурсів бібліотек істотно залежать від ступеня їх включеності в інфраструктуру міжнародної інформаційної взаємодії. Ефективне міжнародне співробітництво бібліотек можливе тільки за наявності спільних інтересів, загальних тенденцій і пріоритетів розвитку. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій науковими бібліотеками спричинилося до формування електронних бібліотечних ресурсів. Це вплинуло на вироблення нової політики, стратегічних цілей наукової бібліотеки, орієнтованих на задоволення потреб освітнього процесу. Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій викликало зміни у виробничих процесах бібліотеки, висунуло нові вимоги до інформаційно-комунікаційних компетенцій бібліотечних кадрів.

Список використаних джерел

1. *Добко Т. В.* Вплив Інтернету на довідково-бібліографічну діяльність : зарубіжний досвід і українська перспектива / Т. В. Добко // Наук. пр. Нац. б-ки України імені В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – 2013. – Вип. 35. – С. 24–38.
2. *Когаловский М. Р., Паринов С. И.* Научные коммуникации на базе электронных библиотек с онлайн-декларацией семантических связей // Труды XVI Всероссийской научной конференции «Электронные библиотеки : перспективные методы и технологии, электронные коллекции» – RCDL. – 2014. – С. 115–123.
3. Час знання – Німецька цифрова бібліотека [Електронний ресурс] / Goethe-Institut в Україні. – Режим доступу : <http://www.goethe.de/ins/ua/uk/kie/kul/mag/biz/12464742.html>. – Назва з екрана.
4. *Шемаєва Г. В.* Напрями розвитку бібліотеки в системі сучасної наукової комунікації [Електронний ресурс] / Г. В. Шемаєва // Вісник Харківської державної академії культури. – 2012. – Вип. 35. – С. 75–83. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/hak_2012_35_9.pdf. – Назва з екрана.
5. About kopal [Electronic resource] / Kopal – Co-operative Development of a Long-Term Digital Information Archive. – Mode of access : <http://kopal.langzeitarchivierung.de/index.php.en>. – Title from the screen.
6. About MOBIUS [Electronic resource] / MOBIUS. – Mode of access : <https://mobiustconsortium.org>. – Title from the screen.
7. *Altenhöner R.* Innovation as a strategic choice at the Deutsche Nationalbibliothek / R. Altenhöner, U. Junger, U. Schwens // IFLA Journal. – 2014. – Vol. 40. – Issue 3. – P. 195–201.
8. *Bacon D.* Interconsortial Cooperation for Resource Sharing: MOBIUS and Prospector / D. Bacon, G. Machovec // Journal of Library Administration. – 2014. – Vol. 54. – Issue 3. – P. 251–260.
9. *Balk H.* What makes innovation work? Innovation practice in the National Library of the Netherlands / H. Balk, E. Kwant, C. Neudecker // IFLA Journal. – 2014. – Vol. 40. – Issue 3. – P. 157–168 p.
10. *Bieraugel M.* Managing library innovation using the lean startup method / M. Bieraugel // Library Management. – 2015. – Vol. 36. – № 4/5. – P. 351–361.
11. *Castelli D.* A vision towards Scientific Communication Infrastructures: On bridging the realms of Research Digital Libraries and Scientific Data Centers / D. Castelli, P. Manghi, C. Thanos // International Journal on Digital Libraries. – 2013 – Vol. 13, issue 3/4. – P. 155–169.
12. *Fang C.* Library consortia in China: cooperation, sharing, and reciprocity / C. Fang // Chinese Librarianship in the Digital Era. – 2013. – P. 113–141.

13. *Finnemann N. O.* Research libraries and the Internet : On the transformative dynamic between institutions and digital media // *Journal of Documentation*. – 2014. – Vol. 70. – № 2 – P. 202–220.

14. *Fresnido A.* Academic library consortia in the Philippines : hanging in the balance / A. Fresnido, J. M. Yap. *Library Management*. – 2014. – Vol. 35, issue 1/2. – P. 15–36.

15. *Gifford A.* Deconstructing for change: innovation for smaller libraries / A. Gifford // *Australian Library Journal*. – 2014. – Vol. 63, issue 4. – P. 313–319.

16. *Horstmann W.* Libraries as e-infrastructure / W. Horstmann, W. Schallier, J. Siren, C. Morais-Pires // *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie*. – 2014. – Vol. 61, issue 4/5. – P. 215–219.

17. *Machovec G.* Consortia and Next Generation Integrated Library Systems / G. Machovec // *Journal of Library Administration*. – 2014. – Vol. 54, issue 5. – P. 435–443.

18. *Noh Y.* Imagining Library 4.0 : Creating a Model for Future Libraries / Y. Noh // *The Journal of Academic Librarianship* (2015). – Mode of access : <http://dx.doi.org/10.1016/j.acalib.2015.08.020>. – Title from the screen.

19. *Salahi Kajor Eshagh.* Establishing a strategic orientation in order to create public value; a case study of the National Library and Archives of the Islamic Republic of Iran / Eshagh Salahi Kajor // *Faslnameye motaleat-e melliye ketabdari va sazmandehiye etelaat NLA IRI*. – 2013. – Vol. 23. – № 4. – P. 6–20.

20. *Tîrziman E.* Partnership Patterns at the National Library of Romania / E. Tîrziman // *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. – 2014. 163. – P. 99 – 103. – Mode of access : <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814063939>. – Title from the screen.

21. *Van den Hoogen S.* Communication, Collaboration and Cooperation : An Evaluation of Nova Scotia's Borrow Anywhere, Return Anywhere (BARA) Multi-type Library Initiative / S. Van den Hoogen, D. Parrott // *Journal of Academic Librarianship*. – 2012. – Vol. 38, issue 6. – P. 321–325.

22. What is Prospector? [Electronic resource] / Spiva Library. – Mode of access : <http://libguides.mssu.edu/content.php?pid=490881&sid=4061746>. – Title from the screen.

23. *Yongjin H.* Innovative services in the National Library of China / H. Yongjin // *IFLA Journal*. – 2014. – Vol. 40, issue 3. – P. 202–205.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2016 р.

UDC 021.64(1-87):077

Liudmyla Demianiuk,

Ph. D., Senior Researcher, Vernadsky National Library of Ukraine

Modern features of information and communication activities development of scientific libraries (Based on foreign professional publications)

The main task of scientific library nowadays – constant improvement of traditional

and introduction of new forms and methods of activity primarily implementation of modern information and communication technologies aimed at improving the service quality of all categories of users. The main directions of international library and information institutions development reflected in the works of foreign scientists were defined during the process of the research. Priority directions are: forming of information knowledge society, development tendencies of processes of informatization of libraries, implementation and usage of information and communication technologies in libraries, issues of global information and communications infrastructure, digitization as a tool of preserving of library stocks, information and communication activity of libraries, library staff education for the purposes of the new realities.

Keywords: library innovations, information and communication activities of libraries, knowledge society, international experience, corporative cooperation of libraries, library consortia, the integration of resources.

УДК 021.64(1-87):077

Людмила Дем'янюк,

канд. іст. наук,

старш. науч. сотрудник Национальной библиотеки Украины
имени В. И. Вернадского

**Современные направления развития
информационно-коммуникационной деятельности научных библиотек
(По материалам зарубежных профессиональных изданий)**

Основная задача научной библиотеки сегодня – постоянное совершенствование традиционных и внедрение новых форм и методов деятельности, прежде всего внедрение современных информационно-коммуникационных технологий, направленных на улучшение качества обслуживания всех категорий пользователей.

В процессе исследования были определены основные направления развития зарубежных библиотечно-информационных учреждений, отраженные в трудах зарубежных ученых. Приоритетными направлениями определены: формирование информационного общества знаний, тенденции развития процессов информатизации библиотек, внедрение и использование информационно-коммуникационных технологий в библиотеках, вопросы глобальной информационно-коммуникационной инфраструктуры, оцифровки как средства сохранения библиотечных фондов, информационно-коммуникационной деятельности библиотек, образование библиотечных кадров в соответствии с новыми реалиями настоящего.

Ключевые слова: библиотечные инновации, информационно-коммуникационная деятельность библиотек, общество знаний, зарубежный опыт, корпоративное сотрудничество библиотек, библиотечные консорциумы, интеграция ресурсов.